

SZERKESZTETTE:
NAGY MARIANNA

XXXIV.
OTDK
2019

ELTE ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

VÁLOGATOTT TANULMÁNYOK
AZ ELTE ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
TUDOMÁNYOS DIÁKKÖREINEK
A XXXIV. OTDK-RA NEVEZETT DOLGOZATAIBÓL

Válogatott tanulmányok
Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar
tudományos diákköreinek
a XXXIV. OTDK-ra nevezett dolgozataiból

Válogatott tanulmányok

**Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar
tudományos diákköreinek
a XXXIV. OTDK-ra nevezett dolgozataiból**

Szerkesztette:
Nagy Marianna

Budapest, 2019

A kötet megjelenése az Emberi Erőforrások Minisztériuma Nemzeti Tehetség Programjának keretében megvalósult, NTP-HHTDK-18-0048 azonosítójelű pályázatból került támogatásra.

© Szerkesztő, 2019

ISBN 978 963 284 719 1

www.eotvoskiado.hu

Felelős kiadó: az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar dékánja
Projektvezető: Sándor Júlia
Kiadói szerkesztő: Brunner Ákos
Tipográfia: SzépKönyvek
Borítóterv: Csele Kmotrik Ildikó

Tartalom

Előszó	7
Beszámítás a polgári perben	9
<i>Bakos Rebeka (Konzulens: Dr. Légrádi István)</i>	
A Shotgun-klauzula bemutatása és alkalmazása játékelméleti megközelítésből.....	19
<i>Bihary Dániel Tamás (Konzulens: Dr. Tőke Balázs)</i>	
A Kúria szerepe az európai uniós munkajog érvényesülésében.....	29
<i>Budai Mihály Egon (Konzulens: Dr. Hungler Sára)</i>	
Az online gyűlöletbeszéd a közösségi média világában.....	39
<i>Bukor Liza (Konzulens: Dr. Pozsár-Szentmiklósy Zoltán)</i>	
Az anyagi pervezetés mint az egyensúly záloga a magyar polgári perjogi sajátosságok tükrében.....	49
<i>Csatári Orsolya (Konzulens: dr. Varga István)</i>	
A bírák szerepének meghatározása az anyagi pervezetési jogosultságok tükrében.....	61
<i>Darnót Sára Edina (Konzulens: Dr. Éless Tamás)</i>	
Az iskolai szegregáció közigazgatási jogi kérdései. A szegregáció elleni fellépés megközelítései és gyakorlatai	71
<i>Dombrowszky Borbála (Konzulens: Dr. Hoffman István)</i>	
Alapvető kérdések a büntetőeljárásban. A társasbíráskodás alapelve.....	81
<i>Galambosi Diána (Konzulens: Dr. Horváth Georgina)</i>	
A büntetőjogi tévedés nevesített eseteiről	93
<i>Gubis Philip (Konzulens: Dr. Ambrus István)</i>	
Az autonóm járművek hatása a közlekedési büntetőjog fejlődésére	103
<i>Hodula Máté (Konzulens: Dr. Ambrus István)</i>	
A letartóztatással kapcsolatos jogalkotói és jogalkalmazói problémák – avagy jobb kint, mint benn?	113
<i>Kasza-Tóth Krisztina (Konzulens: dr. Horváth Georgina)</i>	
Kis felnőttek? A szívdarab színei a semleges államban	123
<i>Kührner László (Konzulens: Dr. Pozsár-Szentmiklósy Zoltán)</i>	
Kiteljesítés vagy funkciózavar? Az ombudsmani hatáskörbővítés elviselhetetlen könnyűsége	133
<i>Moraszki Rita (Konzulens: Dr. Láposy Attila)</i>	
Az internetes gyógyszerárak jogi szabályozásának problematikája.....	145
<i>Schiff Beáta (Konzulens: Dr. Balogh Virág és Dr. Fazekas János)</i>	

A termőföld elővásárlási jog egyes kérdései a bírói gyakorlat tükrében, különös tekintettel a polgári jogi szabályok alkalmazhatóságának problematikájára	155
<i>Schiller-Dobrovitz Alexandra (Konzulens: Dr. Kurucz Mihály)</i>	
Ismerős idegen: az alkotmánypreambulumbok dogmatikai és normatív perspektíváiról, különös tekintettel a Nemzeti Hitvallásra	165
<i>Szabó Patrik (Konzulens: Dr. Kukorelli István és Dr. Szentgáli-Tóth Boldizsár)</i>	
A munkahelyi pszichoterror munkajogi és munkavédelmi szempontjai	175
<i>Szakács Dóra (Konzulens: Dr. Dudás Katalin)</i>	
Az ingó tulajdonjog-fenntartás neuralgikus kérdései a nemzetközi jogegységesítő törekvések fényében	185
<i>Szécsényi Gergely (Konzulens: Dr. Csizmazia Norbert)</i>	
A jogalkotással okozott kárért való felelősség.....	199
<i>Tran Róbert Péter (Konzulens: Dr. Tőkey Balázs)</i>	
Magánszféra kontra közérdek – az előkészítő eljárás alkotmányos aggályai.....	211
<i>Üveges Eszter Anna (Konzulens: Dr. Holé Katalin)</i>	

Ismerős idegen: az alkotmánypreambulumok dogmatikai és normatív perspektíváiról, különös tekintettel a Nemzeti Hitvallásra

Szabó Patrik

Konzulens: Dr. Kukorelli István és Dr. Szentgáli-Tóth Boldizsár

Absztrakt

A dolgozat először a preambulum fogalmát ismerteti, majd a norma és a jogi norma fogalmain keresztül a normativitás lényegét megragadva érvel amellett, hogy a Nemzeti Hitvallás az R) cikk (3) bekezdésével normatív jellegre tett szert. E dogmatikai megközelítés fényében értékeli a Hitvallásra vonatkozó alkotmánybíróági gyakorlatot (a továbbiakban: AB gyakorlat), amelyből három fő következtetést von le: A Hitvallás (1) valamilyen jogi határterületek vonatkozásában, (2) egyfajta követelményként jelenik meg, illetve (3) szükség lenne egy, az alkotmány és a Hitvallás közös értelmezésére vonatkozó szempontrendszer kialakítására. Végül a hetedik Alaptörvény módosításra reflektál, és *de lege ferenda* javaslatot ad, valamint egy optimálisnak vélt előbeszédet fogalmaz meg.

1. Bevezetés

A 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvény elfogadásának célja a preambulumában önmagát ideiglenesnek minősítő Alkotmány felváltásával a rendszerváltás végleges lezárása volt. Az Alaptörvény novumai közül a Nemzeti Hitvallásnál (a továbbiakban: Hitvallás) jobban erre a korszakváltó alkotmányozói akaratra aligha utal bármi más. Az Alaptörvény preambuluma, a magyar alkotmánytörténet számára ismert formában, mégis rendkívül újszerű módon jelenik meg. A gyakran historizáló Alaptörvény a magyar alkotmánytörténeti hagyományokat folytatva tartalmaz ünnepélyes előbeszédet, amely a magyar közjogi tradíciótól eltérően önálló; Nemzeti Hitvallás névvel, autonóm szerkezeti egységként kap helyet az

Alaptörvényben. Nem csak nevének, hanem tartalmának, terjedelmének és a vele elválaszthatatlan kapcsolatban álló, a történeti alkotmány vívmányait szintén nevesítő R) cikk (3) bekezdésének köszönhetően a Hitvallás az Alaptörvény egyik leghevesebb vitákat kiváltó újdonságának bizonyult. A közéleti és az alkotmányjogi diskurzusban egyaránt rendkívül eltérő, sok esetben egymással szöges ellentétben álló álláspontok fogalmazódtak meg.

2. A preambulum fogalma

A *preambulum* a normaszöveg elején elhelyezkedő,¹ annak – formai értelemben biztosan – részét képező, általában ünnepélyes előbeszéd,² amely a jogalkotás céljának ismertetése mellett, a norma önmeghatározását erősíti,³ és történeti-legitimációs kontextusát,⁴ az alkotmányozás alapjául szolgáló társadalmi körülményekre hivatkozva,⁵ tömören és közérthetően bemutatja.⁶

A legtöbb preambulum három alapvető szerkezeti elemből áll.⁷ Szó esik arról, hogy mely intézmény az alkotmányozó hatalom birtokosa, ezt a hatalmát honnan származtatja,⁸ illetve, hogy a konstituáló hatalom mely értékeket tartja az alkotmányozás szempontjából meghatározónak.⁹ Emellett, az előbeszéd immanens részét képezi a benne megjelenő történelmi narratíva, amely az alkotmányozó történelemfelfogásán keresztül mutatja be az adott ország legfontosabb történelmi eseményeit és az alkotmányozás okait.¹⁰

¹ MOLNÁR Benedek – NÉMETH Márton – TÓTH Péter (szerk.): *Mérlegen az Alaptörvény*. Budapest, 2013. 220. o.

² KELSEN, Hans: *General Theory of Law and State*. Cambridge, 1949. 314. o.

³ TUSHNET, Mark: How do constitutions constitute constitutional identity? *International Journal of Constitutional Law*, (2010) 3., 671–676. o.

⁴ JAKAB András: *Az európai alkotmányjog nyelve*. Budapest, 107. o.

⁵ FROSINI, O. Justin: Constitutional Preambles at a Crossroads between Politics and Law. *International Journal of Constitutional Law*, (2013) 3., 831–834. o.

⁶ ORGAD, Liav: The preamble in constitutional interpretation. *International Journal of Constitutional Law*, (2010) 4., 714–738. o.

⁷ SULYOK Márton – TRÓCSÁNYI László: Preambulum. In JAKAB András (szerk.): *Az Alkotmány kommentárja*. Budapest. 2009. 12–13. o.

⁸ SCHMITT, Carl: *Constitutional theory*. London. 2008. 76. o.

⁹ KUKORELLI István: *Magyarországot saját alkotmánya nélkül kormányozni nem lehet*. Budapest, 2014. 167. o.

¹⁰ FEKETE Balázs: The National Avowal: More than a Conventional Preamble to a Constitution. In SZENTE Zoltán – MANDÁK Fanni – FEJES Zsuzsanna (szerk.): *Challenges and Pitfalls in the Recent Hungarian Constitutional Development*. Paris, 2015. 22. o.

2.1. Normativitás

Normának olyan térben és időben létező,¹¹ hipotetikus nyelvi objektívációk formájában megjelenő,¹² kellést kifejező,¹³ társadalmi magatartás-előírásokat nevezünk,¹⁴ amelyek a norma címzettjeinek cselekvését oly módon képesek befolyásolni,¹⁵ hogy a norma tárgyaként írják elő a lehetséges magatartások közül azokat,¹⁶ amelyeket követendőnek tartanak,¹⁷ és ezen előírás alapján a címzett magatartását értékelve ahhoz negatív vagy pozitív következményt kapcsolnak.

A *jogi norma* a jog legkisebb önállóan értelmezhető egysége,¹⁸ amely jogalkotó állami szerv meghatározott eljárásrendben elfogadott normatív aktusának eredménye,¹⁹ címzetteknek szóló általánosan kötelező magatartási szabály²⁰ tartóssággal és az ismétlődés igényével való előírása,²¹ amely önkéntes jogkövetés vagy jogalkalmazás útján érvényesül.²²

Az eddigiek értelmében a jogi normativitásnak két szélsőséges esete létezik. Az egyik, mikor egy jogi dokumentum abszolút nem rendelkezik normativitással, a másik pedig ennek ellentettje. A két szélsőséges lehetőség között helyezkednek el az ún. normatív jellegű aktusok és rendelkezések, amelyek korlátozott normativitásúak és egy normatív aktus értelmezési mércéjeként befolyásolják annak tartalmát.²³ Az első esetre a preambulumbok közül az 1989-ben alapjaiban átforgalmazott Alkotmány előbeszéde szolgál remek példaként, hisz abból a vonatkozó alkotmánybírói gyakorlat értelmében jog vagy kötelezettség nem keletkezhetett. A normatív preambulumbok egyik eklatáns példája pedig a francia alkotmány preambuluma, amelyből a francia Alkotmánytanács az alapjogi katalógust kívánta levezetni. A normatív jellegű preambulumbok kitűnő példája a Hitvallás,²⁴ amely az R) cikk

¹¹ Kelsen, Hans: *Reine Rechtslehre*. Wien, 1992. 2–15. o.

¹² Peschka Vilmos: *A jogszabályok elmélete*. Budapest, 1979. 37. o.

¹³ Kelsen, Hans: *General Theory of norms* Oxford, 1991. 93. o.

¹⁴ Weber, Max: *Gazdaság és társadalom*. Budapest, 1992. 16. o.

¹⁵ Raz, Joseph: *From normativity to responsibility*. Oxford, 2011. 15. o.

¹⁶ Szilágyi Péter: *Jogbölcsélet és jogi dogmatika*. Budapest, 2013. 156. o.

¹⁷ Kelsen: *General Theory of norms* 60. o.

¹⁸ Turner, Stephen T.: *Explaining the Normative*. Cambridge, 2010. 70. o.

¹⁹ Hart, H. L. A.: *The concept of Law*. New York, 1994. 91. o.

²⁰ Peschka: *A jogszabályok...* 45.o.

²¹ Szilágyi: *Jogbölcsélet...* 160. o.

²² Kelsen: *General Theory of norms* 156. o.

²³ Fekete Balázs: Preambulumbok és nyelvfilozófia, avagy a preambulumbok normativitásáról másként. In Drinóczi Tímea - Jakab András (szerk.): *Alkotmányozás Magyarországon*. Budapest-Pécs, 2013. 71–88. o.

²⁴ A 3081/2015. (V. 8.) AB határozat a Hitvallás abszolút normativitását a következőképpen utasította el: „A Nemzeti hitvallás idézett tételmondatai, [...] nem minősül az Alaptörvényben biztosított jogoknak, [...] ezért alkotmányjogi panaszt sem lehet közvetlenül ezekre az előírásokra alapítani.”

(3) bekezdésének köszönhetően az alkotmányszövegben foglaltak egyik kötelező értelmezési mércéjévé válik. Mindez egyáltalán nem elhanyagolható, hiszen a preambulumban foglaltak értelmezési segédletként történő alkalmazása jelentős mértékben képes befolyásolni a vonatkozó jogintézmények tartalmát, hiszen általa az alkotmányos normák eddig ismeretlen aspektusba kerülnek.²⁵ Annak érdekében, hogy jobban megvilágítsam ennek a merőben dogmatikai jellegű csoportosításnak a jelentőségét és a Hitvallás karakterét, az említett két szélsőséges eset fényében, a fontosabb nemzetközi példákat is vizsgálom.

2.2. A Nemzeti Hitvallás az alkotmánybíróági gyakorlatban

Az előbeszéd további elemeiről szóló alkotmánybíróági gyakorlattal kapcsolatban két szempontot érdemes kiemelni. A preambulum (1) valamilyen jogi határterületek vonatkozásában, (2) egyfajta követelményként jelenik meg.

Azt, hogy a preambulum a jog újszerű, globális problémáira reflektáló határterületein tűnik fel, mi sem bizonyítja jobban, minthogy az előbeszéd több környezet-jogi és a jövő generációinak jogaival foglalkozó AB határozatban szerepel. Közös bennük, hogy a Hitvallás vonatkozó tézise,²⁶ mindig a P) cikk megerősítésére szolgál.²⁷ Ez az értelmezési procedúra a preambulum dogmatikai pozíciójából eredő követelményeknek is megfelel, hiszen a Hitvallás téziseinek értelmezési segédletként történő konzekvens alkalmazása, csak akkor lehetséges, ha van olyan alkotmányszövegben található konkrét rendelkezés, amely tartalma a tézissel kellően intenzív kapcsolatot mutat. Ennek megfelelően interpretálta az AB a P) cikk (1) bekezdését, amit a Hitvallással együtt értelmezve jutott arra a megállapításra, hogy az Alaptörvény a korábban hatályos Alkotmányban foglaltakat meghaladva rögzíti a fenntarthatóság kormányzati ciklusokon átívelő követelményét. Ezt a testület az egészséges környezethez való jog garanciájaként és a mindenkori jogalkotó kormányzati cikluson átnyúló feladatoként nevezte meg.²⁸

Az, hogy az AB a preambulumban foglaltakat a jogalkotóval szembeni elvárás-ként kezeli, több határozatban is megjelenik. Ezek közül, a döntések jelentőségénél

²⁵ KUKORELLI István: *Hány éves az Alaptörvény?* Budapest, 2017. 121–155.

²⁶ A Hitvallás 5. mondata: „Vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence természet adta és ember alkototta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.”

²⁷ 16/2015. (VI. 5.) AB határozat; 28/2017. (X. 25.) AB határozat.

²⁸ 13/2018. (IX. 4.) AB határozat.

fogva, a közérdekű adatok megismeréséhez és a tisztességes eljáráshoz való jog fogalmát értelmező határozatokat emelem ki.

Az AB hangsúlyozta, hogy a véleménynyilvánításhoz való jog egyrésztől nem más, mint a preambulumban foglalt azon követelmény alkotmányos megtestesülése, miszerint „*Valljuk, hogy népuradalom csak ott van, ahol az állam szolgálja polgárait, ügyeiket méltányosan, visszaélés és részrehajlás nélkül intézi.*”²⁹ Ebből kiindulva az AB úgy foglalt állást, hogy a közérdekű adatok megismeréséhez való jog a véleménynyilvánítás szabadságából vezethető le, és a fenti jogalkotói akaratnak a 39. cikk (2) bekezdésében történő megvalósulásaként értékelhető,³⁰ amely e jogot fogalmilag a közfeladatok ellátására is kiterjeszti.³¹

Az AB, a Hitvallás fent említett mondata alapján a tisztességes eljáráshoz való jogot, és az annak elemeit képező követelményeket (pl.: pártatlanság; észszerű ügyintézési idő) olyan elengedhetetlen jogállami kötelezettségeknek találta, amelyek biztosítása a jogalkotóval szembeni alapvető elvárás. Továbbá, ezen érvelését megerősítendő, a történeti alkotmány vívmányaira hivatkozva emelte ki, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog garanciáit már a polgári átalakulást konstituáló törvények is rögzítették.³²

A preambulumban és az alkotmányszöveg viszonyának ilyen felfogásaként értékelhető, hogy a testület a Hitvallás tizenhatodik mondatát a közhivatal viseléséhez való jog generális rendelkezésével kapcsolta össze, és olyan értékdeklarációnak nevezte, amely alkotmányos értéknek határozza meg a közszolgálatot, valamint a közigazgatásba vetett közbizalom erősítését.³³ Ezt az érvelést az AB arra használta, hogy a közszolgálati tisztviselők véleménynyilvánítási szabadságának korlátozását megalapozza.

A Hitvallással kapcsolatos AB gyakorlat főbb csomópontjaira pillantva tehát az mondható el, hogy egy olyan - a Hitvallás normatív jellegének megfelelő - értelmezési logika körvonalazódik, amelynek középpontjában a preambulumban és az alkotmányszöveg kapcsolata áll. Ugyanakkor a két szöveg viszonya továbbra sem tisztázott, ezért egyes esetekben az AB ezt a kapcsolatot rendkívül tágan értelmezve hivatkozik a preambulumban. Ennek köszönhetően nem látható olyan következetesre törekvő gyakorlat, mint a vívmányok esetében, ami semmiképpen sem üdvözlendő, de tekintve, hogy a Hitvallás tézisei az esetek többségében nem a határozatok magjaként, hanem a lényegi érvelést alátámasztó aspektusként jelennek meg, ez a jogbiztonság szempontjából egyelőre nem jelent komoly problémát.

²⁹ Hitvallás 16. Mondat.

³⁰ 21/2013. (VII. 19.) AB határozat.

³¹ 8/2016. (IV. 6.) AB határozat.

³² 26/2015. (VII. 21.) AB határozat.

³³ 3070/2017. (IV. 19.) AB határozat.

2.3. Az alkotmánybíróági gyakorlatból levonható következtetések

A Hitvallás további értékdeklarációi az AB gyakorlat részévé váltak. Olyannyira, hogy azokra az AB kötelező értelmezési keretként tekint, és még azt is megindokolja, hogy adott esetben miért nem alkalmazza a Hitvallást. Mindez, az alkotmány szövegének teleologikus értelmezését erősíti, amely a processzualista bírákhoz áll közelebb, és remekül világít rá a 2012 utáni AB eltérő szerepfelfogására. Ehhez, ha nem is annyira szorosan, de kapcsolódik, hogy az AB a preambulumot sokszor használja olyan kérdésekben való állásfoglalásra, amelyek a jog jelenlegi határterületeinek vagy absztrakt jogfilozófiai problémáknak számítanak, ami a Hitvallás szimbolikus, deklaratív és általános jellegéből kifolyólag tág értelmezési lehetőségeket nyit a testület számára.

Ahogy az a fent említett esetek is jelzik, döntéseinek többségében az AB, a Hitvallást annak dogmatikai helyzetének megfelelően alkalmazza, hiszen arra értelmezési keretként hivatkozik, belőle jogokat és kötelezettségeket nem vezet le. Ezt általában úgy teszi, hogy a preambulum egy-egy téziséit az alkotmányszöveg valamely konkrét rendelkezéseivel kapcsolatba hozva annak megerősítésére használja, ami a preambulum normatív jellegével összhangban áll. Fontos megjegyezni, hogy a testület, a Hitvallás értékdeklarációit alkalmazva, képes lehet olyan jogfejlesztő tevékenységre, amely a jogot a körülötte zajló társadalmi változásokhoz illesztve olyan problémákra válaszol, amelyekben a hatályos alkotmányos normák értelmezése nélkül aligha lehetséges állást foglalni.

Ennek okán, a Hitvallásban rejlő tág értelmezési lehetőségek miatt fontos lenne, egy – az ún. vívmány-teszthez hasonló, a Hitvallás és az alkotmányszöveg viszonyrendszerét megjelenítő – értelmezői gyakorlat elvi alapjainak lefektetése, amely az AB gyakorlatában már felsejleni látszik, de *explicite* semmiképpen sem érzékelhető. Ennek megalkotása azért lenne fontos, mert a Hitvallás leginkább azokban a kérdésekben bír valódi jelentőséggel, amikor az AB olyan újszerű alkotmányos intézményekkel találkozik, amelyeket sem az alkotmány szövege, sem az AB korábbi gyakorlata nem hordoz magában. Ezek értelmezése során a testület számára ugyan adott a lehetőség, hogy akár összehasonlító alkotmányjogi érveket alkalmazzon, de kétségkívül arra kényszerül, hogy értelmezésébe a preambulumot is bevonja. Amennyiben a taláros testület a Hitvallás téziseit túlságosan tág keretek között értelmezi, akkor könnyen érheti az a vád, hogy – *de facto* – jogot próbál alkotni. Mindez egy egzakt kritériumrendszer lefektetésével elkerülhető lenne.

3. Az Alaptörvény hetedik módosítása

Az R) cikk kiegészítése az Európai Unió és a nemzeti jog viszonyáról szóló vitára adott reflexió,³⁴ amely többek között a 22/2016. (XII. 5.) AB határozatban foglaltakat emelte alkotmányos szintre. Az alkotmányos önazonosságnak is nevezett identitás az alkotmány olyan érinthetetlen magvaként definiálható,³⁵ amely az alkotmányosság alapelvein felül az alkotmány immanens részét képező azon értékeket is magába foglalja,³⁶ amelyek alapján a nemzeti alkotmány egyedivé válik.³⁷

Az említett AB határozat az alkotmányos önazonosság egyik elemeként az alapjogok védelmét jelöli meg. Jóllehet a *BVerfG* a banánpiaci rendtartás ügyében hozott döntésének³⁸ és *Solange* határozatainak ismeretében³⁹ nyilvánvalóvá válik, hogy az identitás védelmének középpontjába a vele szoros kapcsolatban álló, de dogmatikailag elkülönítendő szuverenitás kontroll és az Alaptörvény immanens és egyedi értékeinek kiolvasztása kerül.

Előbbit igazolja, hogy a módosított E) cikkben Jellinek államfogalmának elemei (terület, népesség, főhatalom) jelennek meg, valamint az alkotmánybíróági gyakorlat során, az említett AB határozaton kívül, korábban is felmerült olyan álláspont, amely az identitás és a szuverenitás szoros kapcsolatát hirdette.⁴⁰ Továbbá a szuverenitás védelmét megalapozó érvek alátámasztására a Hitvallás történeti narratívája is alkalmas.

Ami az identitás további elemeinek meghatározását illeti, az AB a 22/2016. (XII. 5.) AB határozatban kifejtette, hogy az identitás „védelme felmerülhet [...] Magyarország nyelvi, történelmi és kulturális hagyományai érintettsége esetén”.⁴¹ *Kétségtelen, hogy ezekről az alkotmányszöveg is rendelkezik,⁴² de igazán a Hitvallás tartalmaz olyan deklarációkat, amelyek alapján e metajurisztikus fogalmak*

³⁴ SZENTGÁLI-TÓTH Boldizsár: Interjú Szilágyi Emesével az Alaptörvény hetedik módosításáról. <https://jog.tk.mta.hu/blog/2018/07/interju-szilagyi-emesevel> (2018.10.07.).

³⁵ POLZIN, Monika: Constitutional identity, unconstitutional amendments and the idea of constituent power: The development of the doctrine of constitutional identity in German constitutional law. *International Journal of Constitutional Law*, (2016.) 2., 411–438. o.

³⁶ DRINÓCZI Tímea: Az alkotmányos identitásról. Mi lehet az értelme az alkotmányos identitás alkotmányjogi fogalmának? In: *MTA Law Working Papers*, (2016.) 15., 34–38. o.

³⁷ TRÓCSÁNYI László: *Az alkotmányozás dilemmái. Az alkotmányos identitás és az európai integráció.* Budapest, 2014. 72. o.

³⁸ BVerfGE 102, 147 <166>.

³⁹ BVerfGE 37, 271 <88>; BVerfGE 73, 339 <54>.

⁴⁰ Ld.: Trócsányi László 143/2010. (VII. 14.) AB határozathoz fűzött párhuzamos indokolása.

⁴¹ 22/2016. (XII. 5.) AB határozat.

⁴² Ld. még: 9/2018. (VII. 9.) AB határozat.

kibonthatók, amit az a szakirodalomban elterjedt álláspont is erősít, hogy a preambulumok az identitás megfogalmazására tett kísérletként is értékelhetők.⁴³ Az R) cikk (4) bekezdésében az identitás védelme az AB-val szembeni kötelezettséggé jelenik meg, és megkerülhetetlenné teszi annak értelmezését. Amennyiben az AB e fogalmat a közösségi jogalkotás ultima ratio jellegű, de hatékony korlátjaként kívánja alkalmazni, akkor az említett unikális értékek kiválasztása szükséges, hiszen az identitással kapcsolatos eddigi európai gyakorlatban azon esetek bírtak valódi jelentőséggel, amikor a tagállami alkotmánybíróság valamely speciális értéket jelölte meg az identitás részeként (pl.: Sayn-Wittgenstein ügy).⁴⁴

Fontos hangsúlyozni, hogy az identitást az AB akár gumifogalomként használhatja, és tetszőleges indokok alapján próbálkozhat gátat szabni a közösségi jog végrehajtásának. Ezt elkerülendő szükséges egy olyan teszt kialakítása, amely az AB gyakorlatát mederben tartja, és az identitás fogalmának devalválódását azzal előzi meg, hogy annak felhívását kizárólag a legfontosabb és végső esetekben teszi lehetővé a testület számára.

4. De lege ferenda javaslat

Isten, áldd meg a magyart!

NEMZETI HITVALLÁS

„Szem előtt tartva Szent István királyunk államalapító tevékenységét, és hazánk keresztény Európához tartozását,

Hálát adva elődeinkért, akik a szabadság szent nevében ontották véréket hazánk, a Szent Koronában megtestesülő egységéért és önrendelkezési jogáért, amelyet országunk a történelem során többször is elveszített, de az 1848-49. évi forradalom és szabadságharc vérbefojtása, a világháborúk megrázkódtatásai, az azokat követő elnyomás és az 1956. évi forradalom leverése után az 1989. október 23-án kihirdetett köztársasági alkotmány alapján megtartott első szabad választások eredményeként, az 1990. május 2-án megalakult népképvisellel visszanyert,

⁴³ FEJES Zsuzsanna: Constitutional identity and historical constitution clause in the Hungarian Fundamental Law and its effects on constitutional interpretation. In SZENTE – MANDÁK – FEJES: *Challenges and Pitfalls...* 35. o.

⁴⁴ Európai Unió Bírósága: C-208/09. sz. ügy.

Közösséget vállalva a világban szétszóródott honfitársainkkal, és elősegítve az ő kulturális önazonosságuk, anyanyelvhasználatuk megőrzését és az anyaországgal való kapcsolattartásukat, különös tekintettel azokra, akik 1920. június 4. után országhatárainkon kívülre kerültek,

Rendületlenül vallva, hogy nemzetünk célja mindig a békére, igazságosságra, szabadságra, egyenlőségre és szolidaritásra alapozott társadalmi rend megteremtése volt, amit az 1989-es demokratikus rendszerváltás alapjait megteremtő törvények mellett történeti alkotmányunk vívmányai, különösképpen az Aranybulla, az 1848. évi áprilisi és polgári átalakulást biztosító törvények és az 1946. évi I. törvény deklarációi is kifejeznek,

Tiszteletben tartva minden ember egyenlő méltóságát, autonómiáját, valamint a belőlük fakadó elidegeníthetetlen jogokat,

A modern alkotmányos demokrácia, a jogállamiság, a jogbiztonság, a hatalom-megosztás, a népszuverenitás, a parlamentáris kormányforma, a többpártrendszer és az emberek egyenlőségének és alapvető jogainak érvényre juttatását, mint az állam legfőbb feladatát szem előtt tartva,

A sajtó és a benne intézményesülő véleménynyilvánítás szabadságát, az ellenőrizhető hatalomgyakorlás és a plurális társadalom zálogaként oltalmazva,

A vallás és lelkiismeret szabadságát minden ember alapvető jogaként kinyilvánítva,

Elismerve a velünk élő nemzetiségek államalkotó minőségét, és országunk kulturális, vallási és világnézeti sokszínűségét, egyedi kultúránkat és nyelvünket, valamint a társas együttélés valamennyi formáját, a családot kiváltképpen védelmezve,

Azon cél által vezérelve, hogy hazánk, a Kárpát-medence, Európa és az egész világ természeti kincseit, a jövő generációinak élőhelyét és érdekeit megóvjuk,

A szociális piacgazdaság, társadalmi jólét és szociális biztonság megteremtése céljából,

Európa és a világ minden nemzetével való együttműködés, az európai egység és a nemzetek közötti béke megteremtése vágyától áthatva,

Magyarország állampolgárai, a magyar nemzet minden államalkotó nemzeti-sége nevében az Országgyűlés Isten és embertársaink előtti történelmi felelőssége tudatában, nemzetünk alapvető, elidegeníthetetlen értékeiről ünnepélyes tanúságot tesz, és alkotmányozó hatalmával élve, Magyarország egységes Alkotmányának⁴⁵ a következőket rendeli:”

⁴⁵ Az alkotmány és alaptörvény elnevezésre utaló különbségeket ld.: KUKORELLI István: „Az új Alaptörvény bevezető gondolatai”. In KUBOVICSNÉ BORBÉLY Anett et al. (szerk.): Az új Alaptörvényről - elfogadás előtt. Budapest, 2011. 32–35. o.

5. Zárszó

Dolgozatom elsődleges célja a Nemzeti Hitvallással kapcsolatos dogmatikai kérdések tisztázásán, valamint a Hitvallás elemeinek és a vonatkozó alkotmánybírószági gyakorlat bemutatásán keresztül egy olyan átfogó elemzés megalkotása volt, amely nemcsak az elvont elméleti kérdéseket, hanem a preambulum gyakorlati jelentőségét, és annak jövőképét illetően is állást foglal. Munkám szerény hozzájárulás kíván lenni ahhoz, hogy a Hitvallásra vonatkozó aktuális kérdések tisztázását követően olyan, a preambulum jogi szerepét kibontó, következetes jogalkalmazói gyakorlat alakuljon ki, amelynek köszönhetően az Alaptörvény Nemzeti Hitvallása egy ismerős idegen helyett, önnön szavaival élve, olyan szövetség lehet *„a múlt, a jelen és a jövő magyarjai között [...], amely kifejezi a nemzet akaratát, azt a formát, amelyben élni szeretnénk”*.